Rasowe gołębie, drób, króliki i inne zwierzęta

Internetowy kwartalnik dla hodowców

nr 6 (kwiecień – czerwiec 2015)

© Manfred Uglorz, Zdzisław Jakubanis
Redakcja: Manfred Uglorz, Zdzisław Jakubanis
Skład i opracowanie tekstów: Manfred Uglorz

Redakcja nie odpowiada za nadesłane teksty i zastrzega sobie dokonanie w nich koniecznych zmian.

Przedruk, odtwarzanie lub przetwarzanie całości lub fragmentów internetowego czasopisma (Rasowe gołębie, drób, króliki i inne zwierzęta [Internetowy kwartalnik dla hodowców]) w mediach każdego rodzaju wymaga zezwolenia Redakcji.

Spis treści:

Słowo wstępne od redakcji, 3.

Gołębie… gołębie… gołębie…

Uglorz Manfred, *Szpak*, 4

Uglorz Manfred, *Mewka włoska*, 8

Uglorz Manfred, *Angielski lotny krótkolicy*, 10

Jakubanis Zdzisław, *Śladami polskiej zakonniczki*, 13

Drób… drób… drób…

Uglorz Manfred, *Dominikańska*, 18

Ptaki naszych sadów, pól i lasów

Król Jan, *Szczygiel*, 20

Kącik kynologiczny

Mach-Król Maria, *Berneński pies pasterski*, 25

Inne

Jakubanis Zdzisław, *Rybomania*, cz. II, 29

Książki, czasopisma, biuletyny

Zdzisław Jakubanis, *Album gołębi rasowych*, Lublin 2013; 37

Manfred Uglorz, *Barwny świat gołębi rasowych*, T. I, Jasienica 2014; 38

Propozycje wzorców

Jawajski bojowiec karłowaty, 38

Na stronie tytułowej: kuna niebieska, fot. Manfred Uglorz

Kontakt:

mku841@esccobb,com.pl; niwela@gazeta.pl

Słowo wstępne

Znany autor cenionych książek i artykułów na temat gołębi i ich hodowli, pan Zbigniew Gilarski od wielu lat prowadzi akcję: „Ratujmy polskie rasy gołębi". Apel Autora hasła: „Ratujmy polskie rasy gołębi" został podjęty przez wielu hodowców w Polsce. Można już wyraźnie dostrzec oznaki i owoce akcji pana Gilarskiego. Na wystawach pokazywane są w coraz większej liczbie gołębie, należące do naszych rodzimych ras. Jeszcze niedawno trudno było znaleźć gołębie niektórych ras polskich, będących prawie na wyginięciu. Zachodziła obawa, że niektóre polskie rasy całkowicie wyginą i będą tylko znane ze starych opisów, jak np. polski olbrzym.

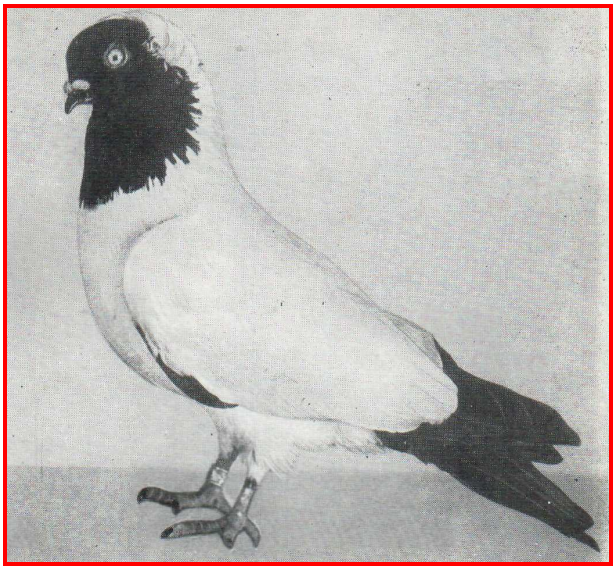

Z wzorca czeskiego

Akcja słuszna i pożyteczna budzi jednak pewne refleksje. Dlaczego ratuje się tylko niektóre rasy, a o niektórych się zapomina? Czy nie zasługują one na uratowanie? Czy nie warto także uratować polską zakonniczkę?

Zapewne wielu hodowców zapyta: Czy w ogóle kiedyś istniała polska zakonniczka? Kto o niej słyszał? Autor książki *Gołębie rasowe*, pan Janusz Pawłowski, nie tylko wspomniał, że mamy polską zakonniczkę, ale nawet pokusił się o przypomnienie jej wzorca. Pan Z. Gilarski w swojej książce pt. *Nasze gołębie. Rasy polskie* (Warszawa 2009), nie wspomina o polskiej zakonniczce. Pan Wegner w swojej książce pt. *Polskie gołębie rasowe* (2005) również nie wspomina o zakonniczce polskiej. A jednak dawna literatura polska zawiera wzmianki o polskiej zakonniczce. Także o polskiej zakonniczce znajdziemy dość ciekawe wiadomości w literaturze czeskiej i słowackiej. Niemcy także wiedzą, że istnieje polska zakonniczka. A może ma rację Władysław Chwałek, pisząc ponad 100 lat temu, że Niemcy wydarli nam naszą zakonniczkę (zakonnika)? Może się też należy zastanowić, ilu hodowców ma prawdziwe zakonniczki niemieckie, a ilu ma w swoich gołębnikach mieszańce między polskimi a niemieckimi zakonniczkami!

Zachęcamy do lektury artykułu pt. *Śladami polskiej zakonniczki*, umieszczonego w naszym kwartalniku na stronie 13.

Uwaga! W maju zamierzamy umieścić na portalu www.golebnik.pl numer specjalny naszego kwartalnika. Będzie on poświęcony historii polskiego rysia.

Redakcja

Gołębie… gołębie… gołębie…

Szpak (EE 405)

N: Startaube, F: Etourneau, A: Starling

Pochodzenie

Szpaki były już znane w XVI wieku w Schwarzwaldzie w Niemczech. Stąd rozprzestrzeniły się na południowe Niemcy, a następnie na wszystkie regiony nad Renem i Łabą. Obecnie hodowane są w całej Europie. W południowych Niemczech hodowano przede wszystkim czarne szpaki. W Turyngii, gdzie powstało wiele ras gołębi, szczególnie kolorowych, wyhodowano szpaki niebieskie. O popularności szpaków niechaj świadczy fakt, że klub hodowców szpaków liczy w Niemczech około 250 członków.

Fot. Zdzisław Jakubanis

Na wystawach w Polsce od pewnego czasu pokazywane są nieliczne okazy szpaków, głównie szpaki czarne z ciemnymi głowami oraz szpaki łyski. Ale hodowane są już także szpaki o rysunku mnisim.

Charakterystyka ogólna

Szpaki, niezależnie od barwy, są gołębiami typu polnego. Chociaż są to gołębie niezbyt duże, to jednak mocne, zwinne w locie, przede wszystkim bardzo czujne. Nie łatwo dają się zaskoczyć drapieżnikom. Nawet w gołębniku są czujne, a hodowca niezbyt zwinny ma duże kłopoty ze złapaniem swoich ptaków.

Opis budowy

Poszczególne odmiany nieco różnią się od siebie w budowie. Najstarsza odmiana szpaka ciemnogłowego jest dosyć przysadzista o nieco wysuniętej piersi. Szpaki łyski mają stosunkowo wydłużony korpus, a jako, że zawsze są gotowe do lotu, noszą głowę nieco wysuniętą do przodu. Pierś także musi być nieco wysunięta do przodu. Zresztą przypominają nieco budową pokrewne im gołębie, a mianowicie południowoniemieckie łyski. Z grupy szpaków szpaki mnichy są najdrobniejsze, ale za to o najbardziej ciekawym rysunku.

Głowa szpaka powinna być podłużnie zaokrąglona, o lekko wysklepionym czole i ciemieniu. Szpaki z kolorowymi głowami nie posiadają na głowie żadnej ozdoby z piór. Łyski mają stojącą koronkę zakończoną rozetami, szpaki mnichy zaś czubek. Ze względu na ozdoby z piór, wydaje się, że głowa u łysków i mnichów jest bardziej płaska aniżeli u szpaków z ciemnymi głowami. U szpaków z ciemnymi głowami oczy są ognistoczerwone, u pozostałych ciemne. Tzw. oczy złamane, a więc niejednolicie kolorowe są dużym błędem. Oczy powinny być obramowane wąskimi i mało

widocznymi brwiami, u mnichów i łysków od jasno cielistych do czerwonych, u ciemnogłowych odmian ciemna.

Fot. Manfred Uglorz

Dziób o średniej długości, osadzony jest w głowie pod kątem rozwartym, najmniejszym u ciemnogłowych, a najbardziej rozwartym u szpaków mnichów. Kolor dzioba jest także zróżnicowany. U wszystkich odmian mnichów, a także u ciemnogłowych czerwonych i żółtych powinien być zdecydowanie cielisty, u łysków górna część dzioba cielista, zaś dolna część czarna. U pozostałych odmian czarny.

Podgardle powinno być dobrze wykrojone, szczególnie u ciemnogłowych. Szyja u wszystkich odmian jest średnio długa, w okolicy ramion dobrze wypełniona i rozszerzająca się w kierunku dobrze zaokrąglonej piersi. Szpaki o zapadniętych piersiach powinny być usuwane z hodowli. Podobnie dość długie plecy powinny być zaokrąglone i nieco opadające, szczególnie u szpaków mnichów, w kierunku ogona.

Szpaki, jak wszystkie gołębie należące do grupy V, mają dość długie skrzydła, dające im zwinność i sprawność w locie. Bezwzględnie powinny spoczywać na długim i zwartym ogonie. Całe upierzenie musi być zwarte, przylegające do tułowia, głowy i szyi.

Szpaki mają stosunkowo krótkie, zawsze nieupierzone, koloru czerwonego nogi. Tylko u gołębi młodych dopuszcza się nieco ciemne nogi. Obowiązkowo pazurki muszą być czarne, a jedynie u mnichów jasne.

Kolory i rysunek

Wszystkie szpaki bezwzględnie muszą być kolorowe, mieć białe pasy i księżyc na piersiach, lub białą wstęgę, poprzetykaną czarnymi punkcikami o szerokości około 15 mm. Wstęga powinna znajdować się wokół szyi i z tyłu zbiegać się z rysunkiem tzw. serca. Księżyc zaś powinien się znajdować w dolnej części szyi. Powstaje on dzięki piórom, które w tym miejscu mają białe końcówki z delikatną, czarną i połyskującą zielono obwódką. Półksiężyc powinien być około 3 cm szeroki i podwójnie długi. Musi się u góry i u dołu wyraźnie odcinać od podstawowej barwy, być bez luk, a końce półksiężyca powinny mieć ostre zakończenia, które nie mogą sięgać do tylnej części szyi. Rysunek sięgający na tylną część szyi i na piersi jest

błędem. Pasy powinny być czysto białe, wąskie, bez przerw, biegnące przez całą szerokość tarcz, na górze w miarę możliwości rozdzielone.

Znane są szpaki czarne, niebieskie, czerwone i żółte. Te cztery kolory dają z czterema różnymi rysunkami dwadzieścia sześć odmian barwnych. Wszystkie odmiany można opisać w odniesieniu do kolorów, jednakże opis taki nie będzie przejrzysty. Znacznie lepsze jest odwołanie się do występujących u szpaków czterech podstawowych rysunków.

Fot. Manfred Uglorz

Szpaki z białymi pasami, bez dodatkowego rysunku na tarczach skrzydeł występują w czterech wariantach: szpaki ciemnogłowe, z białym ogonem, łyski i mnichy.

1. Szpaki ciemnogłowe charakteryzują się tym, że nie mają na głowie żadnego rysunku. Pióra ciemnogłowych czarnych powinny mieć zielony połysk, bez dodatku koloru brązowego i sitowatości na lotkach i ogonie. Kolor niebieskich ciemnogłowych powinien być czysty, na skrzydłach równomiernie rozłożony. Rysunek na skrzydłach u ciemnogłowych niebieskich biało łuskowatych powinien być wyraźny. Białe łuski obowiązkowo muszą mieć czarne obrzeżenie. Barwa u ciemnogłowych czerwonych i żółtych powinna być czysta, zdecydowana.

2. Znane są białogony czarne, niebieskie i niebieskie biało łuskowate. Nad woskówkami znajduje się małe białe czółko, w ogonie zaś powinno być dwanaście białych sterówek. Klin powinien być kolorowy, pokrywa ogona biała.

3. Pięknie prezentują się łyski. Występują w kolorze czarnym i niebieskim. Niebieskie mogą być również biało łuskowate. Jak nazwa wskazuje, łyski powinny mieć białą łyskę, która jest odgraniczona prostą linią, biegnącą od kąta dzioba przez oczy lub przez ich dolną krawędź i sięgać do koronki, zakończonej rozetami. Łyska musi być biała na całej szerokości i długości. Muszka między kątem dzioba a okiem jest pożądana, ale nie wymagana.

4. Coraz większą popularnością cieszą się ostatnio szpaki mnichy. Obowiązkowo muszą mieć wyraźny rysunek mnicha, a więc białą głowę, od 7 do 9 lotek zewnętrznych, ogon z pokrywą i klinem. Wszystkie linie rozgraniczające biel od koloru

powinny być wyraźne. Szpaki mnichy mają wąski i wysoko osadzony spiczasty czubek. Znane są mnichy czarne, niebieskie i niebieskie biało łuskowate.

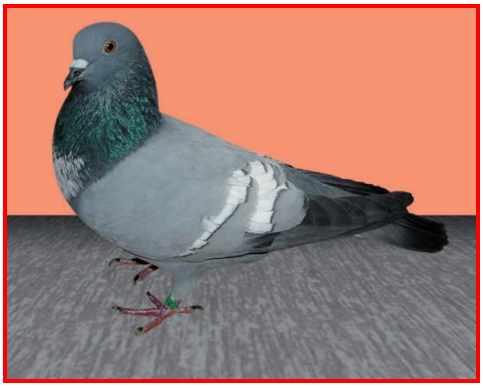

Fot. 1. Zdzisław Jakubanis

Fot. 2 i 3. M. Uglorz

Odmianą szpaka ciemnogłowego są szpaki marmurkowe. U marmurkowych tarcze skrzydeł powinny być z możliwie małymi, białymi łuskami w kształcie trójkąta. Łuskowatość powinna być równomierna na całych tarczach. Lotki pierwszego rzędu obowiązkowo muszą mieć rysunek zięby. Szpaki marmurkowe mogą być także białogonami, łyskami i mnichami. U wszystkich odmian marmurkowych podstawowym kolorem jest czerń.

Odmianą szpaka ciemnogłowego są także szpaki srebrno łuskowate. Srebrno łuskowate mają na szyi białą wstęgę poprzetykaną czarnymi punkcikami, o szerokości ok. 15 mm. Tarcze na skrzydłach są białe, lecz każde pióro zakończone jest rysunkiem podobnym do grotu strzały w kolorze czarnym lub niebieskim. Serce i górna część grzbietu powinny mieć ten sam rysunek. Rysunek zięby na lotkach u czarnych jest obowiązkowy. Szpaki srebrno łuskowate występują w kolorze czarnym i niebieskim. Niebieskie niekoniecznie muszą mieć na lotkach rysunek zięby.

Dużymi błędami w kolorze są: zbyt ciemny kolor niebieski, matowy czarny, bez połysku, rdza na księżycu i pasach, widoczna sitowatość na lotkach. Dużymi błędami w rysunku są: brak rysunku zięby u odmian, które ten rysunek mieć powinny, za jasna łuskowatość u łuskowatych, wadliwa łyska, ciemna górna część dzioba u łysków, krzywa lub wąska koronka bez rozet, u białogonów brak białego czółka oraz mniej niż dwanaście białych sterówek, u mnichów dużo białych piór przy odbycie, mniej niż 7 i więcej niż 9 białych lotek (Różnica między ilością białych lotek w skrzydłach nie może być większa aniżeli dwa pióra), szeroki czubek, plamisty dziób.

Uwagi dotyczące hodowli

Hodowla szpaków może być łatwa i niełatwa. Łatwa, bo są to gołębie żywotne, dość płochliwe i dlatego trudno je złapać drapieżnikom. Trudna, bowiem u niektórych odmian, szczególnie u srebrno łuskowatych niełatwo osiągnąć właściwy rysunek. Pomimo tego warto się potrudzić, aby mieć w swoim gołębniku ciekawe odmiany.

Przy ocenie brane są głównie pod uwagę: ogólne wrażenie, budowa korpusu, barwa (przy gołębiach o rzadko występującym rysunku, rysunek jest ważniejszy), rysunek pasów i skrzydeł, księżyc lub opaska na szyi, czubek lub koronka, barwa dzioba i oczu.

Szpakom nakładamy obrączkę numer 7.

Manfred Uglorz

Mewka włoska (EE 706)

Italienisches Mövchen, Cravaté Italien, Italien Owl

Pochodzenie

To niezmiernie piękna, mała mewka, łatwa do hodowli. Ojczyzną mewki włoskiej – jak nazwa wskazuje – są Włochy. Centrum jej hodowli we Włoszech jest miasto Reggio, leżące niedaleko Modeny, skąd wywodzą się znane na całym świecie doskonale latające modeńskie kuraki. Podobieństwo między włoską mewką a włoską modeną jest wyraźnie dostrzegalne. Żabot włoska mewka odziedziczyła po mewce tunezyjskiej.

Gdyby usunąć mewce włoskiej żabot, można by ją wtedy zaliczyć do grupy IX, ponieważ budową swoją przypomina wiele ras należących do grupy – lotne.

Obecnie mewki włoskie hodowane są w wielu krajach Europy i poza nią.

Opis budowy

Głowa mewki włoskiej jest krótka i szeroka, bez jakichkolwiek ozdób z piór, czoło szerokie i umiarkowanie strome, ciemię delikatnie spłaszczone. Czoło i tylna część głowy są nieco kanciaste. W małej główce mewki włoskiej ozdobą są duże, pomarańczowe i żywym wyrazie **oczy**. U mewek białych oczy są ciemne, u pstrych zgodnie z rysunkiem odpowiednio pomarańczowe lub ciemne. **Brew** jest widoczna, ale nie może być zbyt szeroka. Kolor brwi zależy od barwy upierzenia. U mewek o upierzeniu lodowym niebieskoszara. Z niewielką głową harmonizuje mniej niż średniej długości, szeroko osadzony w głowie **dziób**, tworzący z czołem rozwarty kąt. Pod dziobem widoczna jest niezbyt rozwinięta żyła. Kolor dzioba zależny jest od barwy upierzenia

Stosunkowo długa i dość mocna **szyja**, ozdobiona jest pięknym i bogatym w pióra żabotem.

Korpus noszony jest poziomo. Krótki i zwarty **ogon**, niezbyt długie skrzydła sprawiają wrażenie, że mamy do czynienia z bardzo krótkim gołębiem. Do tego więcej niż średniej wielkości **nogi** decydują o charakterystycznej postawie mewki

włoskiej. To obok mewki hiszpańskiej jest jedna z mewek o najdłuższych nogach. Mewkę włoską da się wpisać w kwadrat.

Kolory i rysunek

Mewki włoskie występują w bardzo wielu odmianach barwnych i o zróżnicowanym rysunku. Najczęściej spotykane są włoskie mewki jednokolorowe. Obok nich znane są czarne nakrapiane oraz szeki w kolorze czarnym, niebieskim z czarnymi pasami lub bez pasów, niebieskopłowym, czerwonopłowym, żółtopłowym oraz grochowe w tych kolorach.

Jednokolorowe są białe, czarne, czekoladowe (dun), czerwone, żółte, ciemne, czerwone dominujące, żółte dominujące, niebieskie z czarnymi pasami lub bez pasów, niebieskie grochowe, niebieskopłowe z ciemnymi pasami, niebieskopłowe grochowe, mączne (młynarze) z pasami lub bez pasów, skowronkowate, czerwonopłowe, żółtopłowe, czerwonopłowe grochowe, żółtopłowe grochowe, niebieskie szymle, czerwonopłowe szymle, żółtopłowe szymle, lodowe, lodowe grochowe oraz wielobarwne w kolorze kite (kanie), złoto-czekoladowe, agatowe w czerwieni i żółci, de Roy.

Fot. Z. Jakubanis

Mewkom włoskim stawia się duże wymagania, dotyczące jakości barwy. Wszystkie kolory muszą być nasycone i możliwie równomiernie rozłożone. U niebieskich wymagane są kolorowe plecy. U młynarzy i skowronkowatych złotożółty kolor na piersi powinien stopniowo zanikać u góry i u dołu. Lodowe na całym tułowiu mają pióra w kolorze mleka z delikatnym odcieniem niebieskim, z bogatym pudrem. Pasy na skrzydłach, pas na ogonie i lotki są ciemne. Lodowe grochowe posiadają ciemne grochy na skrzydłach. Wielobarwne mają więcej lub mniej czerwono-żółte upierzenie podstawowe, z łatkami lub pojedynczymi piórami w różnym kolorze. Samice są mniej barwne aniżeli samce.

Kolor odmiany kite jest czarny z więcej lub mniej silnym połyskiem brązowym w upierzeniu szyi i piersi, jak również występować powinny brązowe naloty w lotkach i ogonie. U złotoczekoladowych kolor jest rozjaśniony z żółtawym nalotem na piersi, który przebiega aż do upierzenia brzucha. Agatowe są jednokolorowe,

względnie z większą lub mniejszą ilością białego koloru, bez ściśle ustalonego rysunku. Lotki pierwszego rzędu i pióra ogona u agatowych wymagane są w kolorze, stosina pióra zaś biała. U de roy kolor upierzenia jest złotożółty z mahoniowym nakropieniem albo plamkami z przypadkową większą lub mniejszą dominacją koloru białego. Lotki i sterówki są z reguły jaśniejsze. U czarnych nakrapianych w miarę możliwości regularne czarne nakropienia na białym tle.

Pstre (szeki) mają stosunek kolorów miarę możliwości 1:1. Gołębie z tylko kilkoma białymi lub kolorowymi piórami nie są uważane za pstre.

Szymle mogą mieć więcej lub mniej bieli na piórach (grizzly). Niebieski szymel posiada ciemne pasy, czerwonopłowy szymel czerwone pasy, a żółtopłowy szymel pasy żółte.

Uwago dotyczące hodowli

Hodowla mewek włoskich nie stwarza większych problemów. Mewki włoskie są bardzo żywotne i ruchliwe. Nie posiadają zbyt krótkiego dzioba, dlatego z łatwością karmią swoje młode. Nie mogą jednak otrzymywać dużych ziaren kukurydzy i bobiku.

Boksy w gołębniku dla włoskich mewek nie muszą być zbyt duże. Podobnie lepsze są małe miski do gniazdowania.

Ze względu na niewielki rozmiar włoskich mewek, nie mogą być trzymane razem z gołębiami dużymi i agresywnymi. Najlepiej hodować je z innym mewkami.

Mewkom włoskim nakładamy obrączkę numer 7.

Manfred Uglorz

Angielski lotny krótkolicy (EE 832)

Englischer Shortfaced Tümmler; Culbutant Anglais à courte face, English Short-Faced Tumbler

Pochodzenie

W Anglii od bardzo dawna znane są gołębie lotne. Dały one początek takim rasom, jak: tippler, angielski tippler wystawowy ([EE 829]), angielska sroka długodzioba ([EE 807]), angielski lotny krótkolicy ([EE 832]), angielski lotny długolicy ([EE 830 i 831]), zachodnioangielski lotny ([EE 833]), roller z Birmingham.

Angielskie lotne krótkolice (English Short-Faced Tumbler) i angielskie lotne długolice (English Long-Faced Tumbler) w polskim wzorcu występują pod nazwą: angielski lotny krótkodzioby i angielski lotny średniodzioby. Nazwy te są mylące, bowiem obie rasy są krótkodziobe. Nie można dłużej utrzymywać tej mylącej nazwy. Niemcy i Francuzi przyjęli oryginalne nazwy angielskie. Ze względu na to, że polscy hodowcy gołębi mają trudności z wymową nazw angielskich, niemieckich i francuskich, i tworzą wtedy dość dziwne lokalne (targowe) nazwy ras, które trudno wypełnić, należy zaproponować odpowiednio nazwy: angielski lotny krótkolicy i angielski lotny długolicy. Są one w pewnym stopniu ekwiwalentami angielskich nazw.

Angielski lotny krótkolicy znany jest w Anglii od ponad 350 lat. Już w pracy Willughby'ego z roku 1676 pt. „*Ornithology*" spotykamy się z opisem lotnego krótkolicego. Moore w 1735 pisał o lotnym krótkolicym w „*Columbarium*". W 1976 roku w Londynie został wydany przez Columbarian Society pierwszy wzorzec angielskiego krótkolicego.

Poszczególne odmiany barwne powstawały przez dłuższy okres. Około roku 1800 znane już były krótkolice lotne wielobarwne (almand, tygrysie, białogłowe i białymi policzkami.

Fot. Zdzisław Jakubanis

Angielskie lotne krótkolice i angielskie lotne długolice są w Polsce bardzo mało znane. A zasługują na rozpowszechnienie, bowiem są to gołębie piękne i występujące w kilku odmianach barwnych.

Charakterystyka ogólna

Angielski lotny krótkolicy należy do grupy IX. Jest gołębiem małym, a więc niski i krótki. Postawa jego jest wyraźnie podniesiona, a głowa nieco pochylona do tyłu. Linia biegnąca przez oczy i nogi powinna być prostopadła do podłoża.

Opis budowy

Głowa anielskiego lotnego krótkolicego jest relatywnie duża, okrągła, z wypełnionymi policzkami, szerokim, spadzistym i możliwie wypełnionym do przodu czołem, zaś tylna linia głowy jest opadająca. W głowie centralnie umieszczone są duże, koloru perłowego oczy, które okalają wąskie brwi, o barwie zależnej od koloru upierzenia.

Dziób u angielskich krótkolicych jest dość krótki, w formie dzioba zięby. Przedłużenie linii między górną a dolną częścią dzioba biegnie tuż pod dolną krawędzią oka. Obie części dzioba powinny być jednakowo rozwinięte, barwy jasnej, ale czarny u kite (kania), czarnych i niebieskich podbródków, jak również czarnych tygrysich z różą na skrzydłach, rogowy u wielobarwnych (almond) i niebieskopłowych podbródków. Dopuszczalne są ciemniejsze plamki u wielobarwnych i de Roy oraz nie całkowicie jasna dolna część dzioba u podbródków. **Woskówki** powinny być małe i słabo rozwinięte.

Gracji angielskim lotnym krótkolicym dodaje pełna **szyja**, harmonijnie wychodząca z szerokiej piersi, u podstawy wysunięta do przodu, zwężająca się w kierunku podgardla. W górnej części szyja jest nieco odchylona do tyłu, dzięki czemu wydaje się być krótka. **Pierś** musi u nich być szeroka i wypełniona, nieco wysunięta do przodu i ze wszystkich stron dobrze zaokrąglona, plecy zaś krótkie i opadające. Charakterystyczny jest kuper nieco podniesiony do góry, a także krótkie **nogi**, o niewidocznych udach. Palce powinny być możliwie krótkie.

Angielskie krótkolice mają **skrzydła** krótkie i zwarte, o lotkach noszonych poniżej krótkiego i dobrze zwartego **ogona**. Całe upierzenie powinno być dobrze rozwinięte, miękkie i obfite

Kolory i rysunek

Angielskie lotne krótkolice występuje w wielu kolorach i rysunkach, a mianowicie wielobarwne (almond), kite (kanie), agatowe w kolorze czerwonym i żółtym, de Roy. Jednobarwne występują w kolorze czarnym, czerwonym, czekoladowym (dun) i żółtym. Znane są tygrysie z różą na skrzydłach w kolorze czerwonym, żółtym i czarnym, podbródki i białogłówki w kolorze czarnym, czekoladowym (dun), czerwonym, żółtym, niebieskim i niebieskopłowym.

Jednobarwnepowinny mieć barwę intensywną i równomiernie rozłożoną, bez rozjaśnień przy stosinach. Dotyczy to również gołębi o barwie **czekoladowej** (dun). **Złotoczekoladowe** (dun) są barwy czekoladowej, równomiernie rozłożonej na całym korpusie z żółtym nalotem na piersi, sięgającym aż na brzuch. Przy stosinach w lotkach i sterówkach kolor żółty, **agatowe** zaś jednobarwne z mniej lub więcej białym piórami bez wyraźnie zarysowanego rysunku. Lotki i sterówki kolorowe z bielą wzdłuż stosin.

Fot. Zdzisław Jakubanis

Kolor podstawowy u **wielobarwnych** (almond) jest migdałowo-żółty. Upierzenie młodych jest idealnie jasno płowożółte, bez lub z nielicznymi plamkami lub cętkami. Po pierwszym przepierzeniu rysunek ten mocno uwydatni się na szyi i piersi, a następnie u gołębi starszych na całym ciele. Samce mają zawsze ciemniejszą barwę upierzenia i bogatszy rysunek aniżeli samice. Decydujące jest kolor lotek i sterówek w ogonie, bowiem jeśli na kolorze żółtym występuje biały nalot, tym mocniej zaznaczą się cętki w trzech różnych kolorach. Im rysunek jest bardziej wyraźny, tym gołąb jest wartościowszy. Pozostałe pióra są żółte z białym lub czarnym rysunkiem, bez popielatego nalotu.

De Roy są pomarańczowożółte, pióra pstre lub z plamkami w kolorze mahoniowym. **Kite** (kanie) są czarne z mocnym metaliczno brązowym połyskiem na szyi, piersi, lotkach i sterówkach.

Tygrysie mają różę na skrzydłach. Są jednokolorowe z białymi piórami na tarczach skrzydeł i z trójkątem na plecach. **Podbródki** mają: biały półksiężyc pod dziobem, który powinien sięgać tylko pod oczy. Brzuch, uda, dolna część pleców, ogon i od 6 do 10 lotek także są białe. U **białogłówek** biała jest głowa mniej więcej od 0.5 do 1 cm poniżej oka, także brzuch, uda, dolna część pleców, ogon i od 6 do 10 lotek I rzędu. Pozostałe upierzenie jest kolorowe.

Błędy w budowie, to gruby i za długi tułów, płaskie ciemię, wąskie lub płaskie czoło, tępy, za długi, niewłaściwie osadzony dziób, **błędy zaś w kolorze i rysunku**, to dużo czerwieni w tęczówce oka oraz braki w kolorze i rysunku.

Przy ocenie bierze się pod uwagę głownie ogólny wygląd, figurę, budowę głowy i dzioba, układ skrzydeł, kolor oczu, kolor upierzenia i rysunek.

Uwagi dotyczące hodowli

Angielskie lotne krótkolice są gołębiami pełnymi gracji, szczególnie w czasie podniecenia. Wtedy stąpają na palcach. Nie są gołębiami łatwymi w hodowli. Posiłkować należy się mamkami. Obecnie hoduje się je głownie w wolierach. Nakłada się im obrączkę numer 7.

Manfred Uglorz

Śladami zakonniczki polskiej

Zakonniczka polska, to stara polska rasa gołębi, której opisu próżno szukać w polskich współczesnych publikacjach o gołębiach rasowych. Jedyną informacją o tej rasie jaką znalazłem, jest opis rasy zamieszczony przez Janusza Pawłowskiego w jego książce „*Gołębie rasowe*”. Autor powołuje się na czasopismo „*Polski Drób*” nr 11/1925 (dwutygodnik), w którym Władysław Chwałek w dziale Hodowla gołębi w artykule pt. „*Polskie gołębie rasowe*”, opisuje zakonniczkę polską pod nazwą zakonnik.

Poszedłem tym śladem, jeśli bowiem w internecie są jakieś doniesienia o zakonniczce polskiej, to na zasadzie przekomarzania się użytkowników, kto wie więcej lub lepiej.

Fot. Zdzisław Jakubanis

Dotarłem do oryginału czasopisma w Bibliotece SGGW w Warszawie, w którym Władysław Chwałek opisuje zakonnika w grupie gołębi lotnych średniodziobych, razem z barwnogłówką poznańską i murzynem królewieckim (obecnie barwnogłów-

ka królewiecka). Opis rysunku zakonnika i barwnogłówki jest prawie identyczny. Przy zakonniku autor pisze, że nogi ma niskie, nieopierzone, karminowe, natomiast barwnogłówka poznańska ma nogi średnie, nieopierzone, chociaż częściej spotyka się nogi z papuciami. Głowa u obu ras jest okrągła, o szerokim i wysokim czole, otoczona pięknym czubem koroniastym, który powinien być zawsze biały. Dziób średniej długości, biały, oko jasne, perłowe, brew wąska i biała. Pierś szeroka, okrągła, lekko uniesiona, tułów noszony ukośnie. Skrzydła stykają się nad ogonem. Według autora artykułu zakonnik występuje w kolorach: czarnym, czerwonym, żółtym i niebieskim, z tym, że przy niebieskim kolorze na końcu ogona występuje czarna wstęga. Zasadnicza barwa upierzenia jest biała, a tylko maska (jak u barwnogłówki poznańskiej), lotki i ogon są barwne. Barwnych lotek powinno być od 7 do 10.

Fot. Zdzisław Jakubanis

Zakonnik − zadaniem W. Chwałka − jest gołębiem o wiele piękniejszym od barwnogłówki poznańskiej, o postawie wyprostowanej, robiący wrażenie gołębia eleganckiego. Jest gołębiem dobrze latającym, płodnym i wesołego temperamentu.

W ówczesnym już czasie, czyli ponad 100 lat temu, Władysław Chwałek zauważył, że zakonnik jako „stanowczo polski gołąb został nam wydarty, zniemczony i pokazywany jako niemiecki (die Mänche), i z powodu swej rzadkiej piękności ubarwienia wszystkich zachwycał".

Władysław Chwałek pisze również, że barwnogłówka poznańska pochodzi z województwa poznańskiego, natomiast zakonnik z Poznania.

Ostatnim źródłem o zakonniku w języku polskim jaki znalazłem jest jednodniówka, gazeta „*Gołębiarstwo lwowskie"*, wydawane i redagowane przez Władysława Chwałka we Lwowie w 1937r., w którym Władysław Chwałek próbuje usystematyzować polskie rasy gołębi w grupy. Zakonnika zalicza do grupy IV – Lotne gołębie średniodziobe, razem z barwnogłówką poznańską, koroniarzem polskim, sercatym lwowskim, sercatym krakowskim i orlikiem lubelskim. W ogóle utworzył

sześć grup dla gołębi polskich, z tym, że do grupy VI zaliczył polskie gołębie pocztowe.

Następne informacje o zakonniczce polskiej jakie znalazłem są wyłącznie w językach obcych: czeskim, słowackim i niemieckim.

W 1970 roku w języku słowackim ukazała się książka pt. „*Atlas plemien holubov*”, wydana w Bratysławie, w której Vladimir Malik i Stefan Stefka opisują mniszkę jako gołębia wyhodowanego w Polsce, skąd rozprzestrzenił się na resztę Europy.

Głowa zakonniczki niemieckiej (wg wzorca)

Obecna zakonniczka niemiecka jest w typie krymki hamburskiej

Ma żywy temperament i dobrze lata. Budowa jego jest szlachetna, tułów od małej do średniej wielkości, od 25 do 30 cm długości. Głowa zaokrąglona, kulista i może ją zdobić przylegająca, szeroka koronka zakończona rozetami. Czoło jest wysokie, zaokrąglone, oczy perłowe, brwi wąskie, delikatnej struktury. Gołębie czarne, niebieskie i srebrzyste mają brwi ciemne, pozostałe odmiany mają brwi różowawe. Dziób jest średniej długości, w kolorze brwi. Woskówki są nieduże, przylegające i dobrze przypudrowane. Szyja jest krótka, przy piersi szeroka. Podgardle jest pięknie wykrojone. Pierś jest szeroka, zaokrąglona i wysunięta do przodu. Grzbiet jest szeroki, zwężający się w kierunku ogona. Ogon jest zwarty, dość krótki, składa się z dwunastu sterówek. Skrzydła są szerokie, przylegające do tułowia, a lotki nie sięgają końca ogona i lekko spoczywają na ogonie. Nogi są krótkie, skoki nieupierzone, czerwone. Kolor pazurków zgodny z kolorem dzioba. Pióra pokrywowe są krótkie i przylegają do tułowia. Kolorowa jest głowa ze śliniakiem, lotki i ogon. Pozostałe upierzenie jest białe. Odmiany barwne: czerwone, żółte, czarne, niebieskie i srebrne. Do hodowli powinny być brane gołębie tylko z właściwym rysunkiem.

Następną pozycją obcojęzyczną o zakonniczce polskiej jest wzorzec w języku czeskim, pt. „*Vzornik plemen holubů*,“, wydany w Pradze w 1974r., w którym autorzy Jarosław Čermak i František Župka szczegółowo opisują zakonniczkę polską, łącznie z dużymi i małymi błędami rysunku.

I tak, zwracają uwagę na głowę, że mogą być gołębie z koronką i gładkogłowe. Oczy perłowe, ale umiarkowane przekrwienie tęczówki nie jest wadą. Brwi u żółtych i czerwonych ptaków są zaróżowione, aż do czerwonych, a dziób jasny i zaróżowiony.

Barwa upierzenia powinna być czysta, intensywna i z połyskiem. Szczegółowo opisują też połysk jaki powinien występować na szyi (śliniaku) przy poszczególnych barwach, a także odcienie, które są dużymi lub małymi błędami.

U zakonniczek niebieskich, lotki bywają ciemne, niebieskoszare, a na końcu ogona powinna występować czarna wstęga.

Gołębie o barwie srebrzystej mają jasnosrebrzystoszarą głowę i ogon, lotki szarobrązowe, a na ogonie powinna występować brązowa wstęga. Połysk na szyi powinien być różowy.

Barwne w rysunku powinny być: głowa do koronki, na szyi krótki śliniak, lotki 7-9 i ogon z klinem.

Figura powinna być średnio krótka i delikatna, a postawa drobna i pięknie wymodelowana.

Przy patrzeniu z góry, ciało powinno mieć kształt klina, szerokiego w ramionach i zwężającego się w kierunku ogona.

W niemieckiej książce, „*Handbuch der Taubenrassen*“ wydanej w Bottrop w 1994 roku autorzy Schütte, Stach i Wolters, przy opisie niektórych polskich ras gołębi (krymka polska, sercaty krakowski) wspominają w kilku zdaniach o zakonniczce polskiej (zakonniku) bez zdjęcia czy rysunku, jako o gołębiu średniej wielkości, ze średnim dziobem i zawsze z koronką. Według niemieckich autorów podstawowym kolorem jest kolor biały, a barwna jest głowa, śliniak, lotki i ogon. Zawsze jest gładkonoga. Polska zakonniczka − według autorów książki pt. „*Handbuch der Taubenrassen*“ jest bardzo starą rasą.

Fot. Zdzisław Jakubanis

Najnowszą książką w języku czeskim, w której znajdziemy opis zakonniczki polskiej jest książka pt. „*Holubi plemena a jejich chov*“, (Vojtech Mrstik, Praga 2009). Mristik pisze, że zakonniczka polska należy do grupy gołębi lotnych, o średniej wielkości i o średniej długości dzioba. Czym mniejszy, tym lepszy. Głowę ma okrągła z koronką zakończoną rozetami, ale występują też zakonniczki bez koronki. Głowa musi być pięknie zaokrąglona, nie spłaszczona, a czoło wypukłe, również dobrze zaokrąglone.

Dziób u zakonniczki polskiej powinien być średniej długości, lepiej krótszy niż dłuższy. Gołębie czarne, niebieskie i srebrne mają dziób ciemny, pozostałe zaróżowione. Woskówki są zakonniczki polskiej delikatne. Oczy powinny być perłowe, brwi wąskie i delikatne. Gołębie czarne, niebieskie i srebrne mają brwi ciemne, u pozostałych różowe. Szyja krótka, podgardle ładnie wykrojone, pierś szeroka i okrągła. Plecy szerokie, nieco odchylone. W ogonie minimum 12 sterówek. Nogi krótkie, czerwone, nieopierzone.

Podstawowa barwa zakonniczki polskiej jest biała, przy czym kolorowa jest głowa bez koronki (koronka jest zawsze biała), 7-8 lotek, ogon z klinem. Kolor na głowie jest rozłożony w formie średnio długiego, dobrze zaokrąglonego, równomiernie rozłożonego śliniaka. U gołębi z gładką głową rysunek jest podobny. Kolorowe części ciała mogą być w kolorze: czarnym, czerwonym, żółtym, niebieskim i srebrnym.

Do dużych wad w rysunku zalicza się: białe pióra wokół odbytu, w koronce i różyczkach, w lotkach i ogonie. Nieprawidłową, rozczochraną i nisko osadzoną koronkę, ciemne lub zbyt różowe woskówki, ciemny dziób u gołębi, które według wzorca powinny mieć jasny, wadliwą postawę, u gołębi niebieskich białawe lub rdzawe lotki.

Warto zauważyć, że w książce V. Mirstika występuje także bardzo krótki opis zakonniczki niemieckiej.

Jeszcze jedną wzmiankę jednowyrazową o zakonniczce polskiej, nie mającą żadnego znaczenia, można spotkać w książce *Gołębie*, (przekład z czeskiego, oryginał wydany w Pradze w 1995 roku).

Nasuwa się pytanie, czy obecnie można w Polsce spotkać gołębie rasy zakonniczka polska? Tak, można, tylko trzeba o nich wiedzieć i potrafić znaleźć. Na wystawach, można czasem słyszeć opinię, że są to „słabe“ zakonniczki niemieckie.

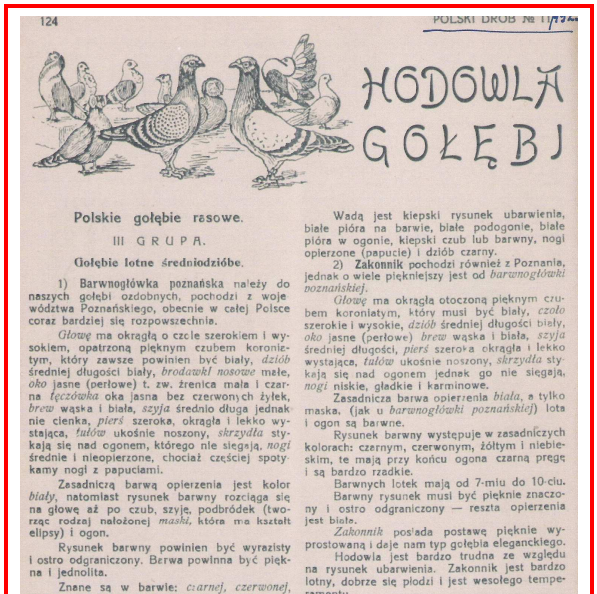

124 POLSKI DRÓB Nr 11/1[illegible]

HODOWLA GOŁĘBI

Polskie gołębie rasowe.

III GRUPA.

Gołębie lotne średniodzióbe.

1) **Barwnogłówka poznańska** należy do naszych gołębi ozdobnych, pochodzi z województwa Poznańskiego, obecnie w całej Polsce coraz bardziej się rozpowszechnia.

Głowę ma okrągłą o czole szerokiem i wysokiem, opatrzoną pięknym czubem koroniastym, który zawsze powinien być biały, *dziób* średniej długości biały, *brodawki nosowe* małe, *oko* jasne (perłowe) t. zw. źrenica mała i czarna *tęczówka* oka jasna bez czerwonych żyłek, *brew* wąska i biała, *szyja* średnio długa jednak nie cienka, *pierś* szeroka, okrągła i lekko wystająca, *tułów* ukośnie noszony, *skrzydła* stykają się nad ogonem, którego nie sięgają, *nogi* średnie i nieopierzone, chociaż częściej spotykamy nogi z papuciami.

Zasadniczą barwą opierzenia jest kolor *biały*, natomiast rysunek barwny rozciąga się na głowę aż po czub, szyję, podbródek (tworząc rodzaj nałożonej *maski*, która ma kształt elipsy) i ogon.

Rysunek barwny powinien być wyrazisty i ostro odgraniczony. Barwa powinna być piękna i jednolita.

Znane są w barwie: *czarnej, czerwonej, żółtej* i *niebieskiej*, te ostatnie posiadają czarną pręgę przy końcu ogona i spotykamy je bardzo rzadko.

Z postawy podobny zupełnie do *krymki*. Jest on bardzo lotny, znakomicie żeruje po polach, przytem nadzwyczaj płodny.

Hodowla tego pięknego gołębia bardzo pomyślnie się rozwija w Poznańskiem, a na wystawach spotykamy egzemplarze bardzo piękne.

Istniał on przed wojną światową w Małopolsce Wschod. (Lwów) pod nazwą *murzyna*, obecnie sprowadzony z Poznania zaczyna się znów rozpowszechniać coraz więcej, a warto się nim zająć, bo posiada bardzo piękną prezencję.

Wadą jest kiepski rysunek ubarwienia, białe pióra na barwie, białe podogonie, białe pióra w ogonie, kiepski czub lub barwny, nogi opierzone (papucie) i dziób czarny.

2) **Zakonnik** pochodzi również z Poznania, jednak o wiele piękniejszy jest od *barwnogłówki poznańskiej*.

Głowę ma okrągłą otoczoną pięknym czubem koroniatym, który musi być biały, *czoło* szerokie i wysokie, *dziób* średniej długości biały, *oko* jasne (perłowe) *brew* wąska i biała, *szyja* średniej długości, *pierś* szeroka okrągła i lekko wystająca, *tułów* ukośnie noszony, *skrzydła* stykają się nad ogonem jednak go nie sięgają, *nogi* niskie, gładkie i karminowe.

Zasadnicza barwa opierzenia *biała*, a tylko maska, (jak u *barwnogłówki poznańskiej*) lota i ogon są barwne.

Rysunek barwny występuje w zasadniczych kolorach: czernym, czerwonym, żółtym i niebieskim, te mają przy końcu ogona czarną pręgę i są bardzo rzadkie.

Barwnych lotek mają od 7-miu do 10-ciu.

Barwny rysunek musi być pięknie znaczony i ostro odgraniczony — reszta opierzenia jest biała.

Zakonnik posiada postawę pięknie wyprostowaną i daje nam typ gołębia eleganckiego.

Hodowla jest bardzo trudna ze względu na rysunek ubarwienia. Zakonnik jest bardzo lotny, dobrze się płodzi i jest wesołego temperamentu.

Warto też zająć się nim więcej, bo gołąb ten stanowczo polski do niedawna jeszcze był nam wydarty, zniemczony i okazywany jako niemiecki *(die Mönche)* i z powodu swej rzadkiej piękności ubarwienia wszystkich zachwycał.

Wadą jest wielką barwny czub, kiepski rysunek ubarwienia, nogi opierzone, oko ciemne lub dziób czarny.

3) **Murzyn królewiecki** pochodzi z Mazurów u nas od bardzo dawnych czasów znany i hodowany.

Głowa szeroka, okrągła opatrzona bardzo pięknym czubem koroniatym, *czoło* wysokie, *dziób* średni i biały, *oko* jasne (perłowe) oto-

Fot. Zdzisław Jakubanis

Z relacji hodowców wiem, że zakonniczki polskie chowali lub hodowali w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku, przeważnie na Śląsku. W Czechach były także często hodowane zakonniczki polskie. Do Polski w latach 70-tych zaczęto przywozić zakonniczki niemieckie, które mają krótki dziób. Polscy hodowcy wtedy likwidowali swoje zakonniczki, bowiem wydawało się im, że hodowane przez nich zakonniczki są słabej jakości zakonniczkami niemieckimi. Brak znajomości starej polskiej literatury doprowadził do zniszczenia kolejnej polskiej rasy gołębi. Ale istnieje możliwość odrestaurowania rasy. Z ocalałych gołębi da się odtworzyć silną populację polskiej zakonniczki. Muszą się tylko znaleźć entuzjaści tej rasy. Niemcy po II wojnie światowej odtworzyli z kilku ocalałych sztuk złotawca turyńskiego, to może i powinno się także polskim hodowcom ocalić kolejną polską rasę.

Takie gołębie w typie wyżej opisywanej zakonniczki polskiej, spotykam na wystawach gołębi w Zamościu. Dla przykładu zamieszczam zdjęcia tych gołębi w niniejszym artykule.

Kończąc, pragnę podziękować profesorowi Manfrdowi Uglorzowi za przetłumaczenie tekstów czeskich, słowackich i niemieckich oraz wyszukanie w swoich zbiorach i udostępnienie jednego wzorca czeskiego. Dziękuję Panu Stanisławowi Sejmickiemu za wyszukanie w swoich zbiorach bibliotecznych i udostępnienie do wykorzystania materiałów z książki czeskiej i niemieckiej.

Pozostałe materiały wyszukałem i pobrałem w czytelni Centralnej Biblioteki Rolniczej w Warszawie i Bibliotece SGGW.

Bibliografia.

– Pawłowski J., *Gołębie rasowe* Kielce 2010;
– Chwałek W., *Polskie rasy gołębi*, Polski Drób, 11/1925;
– Chwałek W., *Gołębiarstwo lwowskie*, Jednodniówka, gazeta, Lwów 1937;
– Malik V., Stefka S., *Atlas plemien holubov*, Bratysława 1970;
– Čermak J., Župka F., *Vzornik plemen holubů*, Praga 1974;
– Schütte J.,, Stach G.,, WoltersJ., *Handbuch der Taubenrassen*, Bottrop 1994;
– Mrstek V., *Holubi plemena a jejich chov*, Praga 2009;
– Petržilka S., Tyller M., *Gołębie*, Warszawa (wydanie czeskie w Pradze [1995]).

Kury

Dominikańska

Historia rasy

To stara amerykańska rasa o niepewnym pochodzeniu. Zapewne przodkami ich były kury azjatyckie. Pierwotnie podobne były do plymutroków. Dominikany zostały sprowadzona do Niemiec w latach siedemdziesiątych XIX wieku, gdzie szybko stały się popularne. W wielu współczesnych rasach kur amerykańskich i europejskich płynie krew dominikanów, między innymi u niemieckich jastrzębiatych. Obecnie rasa jest rzadziej hodowana, ale często jednak pokazywana jest na wielkich wystawach.

Charakterystyka rasy

Dominikany to średniej wielkości, mocne kury typu wiejskiego, nieco w azjatyckim typie, o walcowatym tułowiu. Są rasą o średniej wysokości, z przylegającym upierzeniem, o rysunku wyłącznie jastrzębim.

Charakterystyka użytkowości

Dominikany są bardzo ruchliwe, mają żywe usposobienie. Zaraz po wylęgnięciu można ustalić ich płeć. Koguciki mają jasny puch, niepołączone z sobą plamki na głowie i jasne nóżki.

Nieśność roczna wynosi około 170 jaj, o wadze 53 gramów. Skorupka jest wyraźnie brązowa. Waga koguta od 2000 do 2500 gramów, kury od 1750 do 2250 gramów.

Cechy rasowości koguta

Głowa u koguta jest stosunkowo mała, z płaskim czołem, nieupierzonymi policzkami. **Grzebień** powinien być obowiązkowo wąski, niski, możliwie równo szeroki, o delikatnym uperleniu, z krótkim i prostym kolcem, **dzwonki** zaś małe, dobrze zaokrąglone, a zausznice czerwone i także małe.

Fot. Artur Jakubanis

Oczy u koguta są pomarańczowo-czerwone, dziób zaś średniej długości, od żółtego do jasno-rogowego.

Kogut ma długi, walcowaty, mocny, nieco opadający **tułów**, **grzbiet** średniej długości i szeroki, **siodło** pełne, jednakże pióra poduszki niezbyt długie. **Ramiona**

także powinny być szerokie i dobrze zaokrąglone, **pierś** pełna, wysoko usytuowana, skierowana do przodu, **szyja** zaś dość wysmukła, z pełną, jednakże nie długą grzywą.

Kogut ma **skrzydła** średniej długości i mocno przylegające do tułowia. **Ogon** jest przez niego noszony dość płasko i szeroko, z możliwie szerokimi i równolegle ułożonymi sierpówkami. **Uda** u koguta są mocne, z przylegającym upierzeniem, skoki średniej długości, nieupierzone, (u kury dozwolone pojedyncze ciemne plamy), o dobrze rozwartych palcach.

Cechy rasowości kury

Kura ma pełniejszy tułów i bardziej przysadzisty niż u koguta, a także długie i szerokie **plecy**, w pełni rozwinięty **brzuch**. Przejście do płasko i luźno noszonego ogona powinno być dobrze wypełnione.

Do błędów zaliczamy mały, słaby lub za duży, masywny korpus, wystające plecy, bujnie rozwinięty ogon, za duży grzebień, biel na zausznicach i upierzone nogi.

Odmiany barwne

Występuje jedynie w odmianie jastrzębiatej.

Forma miniaturowa wyhodowana została w Niemczech około 1990 roku.

Waga koguta 900, kury 700 gramów.
Nieśność roczna około 120jaj o wadze 35 gramów.

Ptaki naszych ogrodów, pól i lasów

Szczygieł *(Carduelis carduelis)*

Wiele osób z łatwością potrafi rozpoznać tego drobnego ptaka po charakterystycznym głosie „szczyglik”, który najczęściej kojarzy im się z radosnym podnieceniem. Ten głos, jak i bardzo kolorowe upierzenie zjednały dla szczygła powszechną sympatię. Często mówimy o kimś, że jest wesoły jak szczygiełek.

Niemiecka nazwa szczygła to Stieglitz, angielska goldfinch, czeska stehlik, rosyjska szczegoł. Część tych nazw jest bardzo do siebie podobna. Jego łacińska nazwa wywodzi się od słowa „*carduus*”, z uwagi na to, że ptaki tego gatunku chętnie żerują na ostach.

Szczygieł to ptak upierzony wyjątkowo kolorowo. Przód głowy, czyli „twarz” jest czerwona, ale przedziela ją na pół czarna maska sięgająca od dzioba do oka. Za czerwoną „twarzą” jest białe pole równej szerokości, które z kolei od grzbietu oddzielone jest niezbyt szerokim czarnym pasem. Wierzch ciała jest ciepło brązowy, lub cynamonowy, podobnie boki ciała i boki piersi, które jednak są bardziej rdzawe. Brzuch jest białawy. Skrzydła są czarne z szerokim, żółtym pasem, biegnącym

przez środek skrzydła, który jest bardzo dobrze widoczny w locie i stanowi cechą diagnostyczną. Pokrywy ogonowe i podogonowe są białawe, a sam ogon czarny z białymi perełkami na końcach sterówek. Nogi są różowawe, dziób cielistobiały z czarniawym zakończeniem. Nogi i tęczówki brązowe. Samica różni się od samca wielkością czerwonej plamy na „twarzy" – u samca czerwona plama jest większa i oko znajduje się jakby wewnątrz czerwonej plamy, natomiast u samicy jakby wystaje poza obrys tej plamy. Ponadto u samca nieco grubszy i ciemniejszy jest czarny pasek nad dziobem i nieco dłuższy dziób, co w terenie jest już bardzo trudno zauważalne. Na końcach lotek znajdują się białe perełki, które jednak są słabo widoczne kiedy ptak leci Młode ptaki różnią się od dorosłych szczególnie ubarwieniem wierzchu ciała i głowy – kolor wierzchu jest bardziej płowy, głowa i piersi są brudnobiałe z rozmytymi barwnymi, brązowymi plamkami, których więcej jest na wierzchu głowy, a mniej na jej bokach.

Długość ciała około 12,5 cm, rozpiętość skrzydeł około 23,5 cm, długość ogona 5 cm, waga 13 – 19 g (Sokołowski, 1958).

Typowymi głosami, po którym jest szczygieł rozpoznawany to „didlielit", „tiulit" czy „szcigelit", które ptaki używają w locie lub do komunikowania się. Śpiew szczygła to zgrabne połączenie głosów wabiących, przeplatane szczebiotliwymi tonami. Śpiewa także samica, ale jej śpiew jest mniej regularny niż u samca. W chwilach podniecenia czy agresji wydaje głos: „drereer", który zimą można także usłyszeć przy karmniku.

Liczebność populacji szczygła w Polsce w latach 2000 – 2010 szacowana była na około 760.000 par lęgowych, przy średnim zagęszczeniu około 2,5 pary na km^2, a w miejscach większych zagęszczeń nawet 10 par na km^2. W tym okresie populacja szczygła wykazywała stosunkowo szybki trend spadkowy – do 40% w przeciągu 10 lat, w przeciwieństwie do w miarę stabilnych populacji zachodnioeuropejskich (Kuczyński i Chylarecki, 2012). Europa taki spadek odnotowała w latach 80 i być może, do tak znacznego spadku przyczynia się powtarzanie w Polsce modelu rozwoju zachodnioeuropejskiego. Populację szczygła na świecie szacuje się pomiędzy 8 a 24 miliony par, z czego po około milion par gnieździ się we Francji, Niemczech, Hiszpanii, Rosji i na Ukrainie, natomiast największy problem z określeniem wielkości populacji ma Turcja, gdzie szacunek waha się od 1 do 10 milionów par (Snow i Perrins, 1998).

W Polsce gatunek ten unika przede wszystkim zwartych kompleksów leśnych, gdyż preferowanym przez niego siedliskiem jest urozmaicony krajobraz rolniczy, w którym udział pól uprawnych stanowi około połowy powierzchni. Niechęć do zwartych lasów widać na przykładzie Puszczy Białowieskiej, gdzie około 60% populacji gniazduje na polanach osadniczych: w parkach, osiedlach ludzkich i niewielkich zadrzewieniach, a reszta populacji na skrajach lasów. Na polanach osadniczych uzyskiwał zagęszczenie 1,8 – 6,3 pary na km^2, natomiast na terenie naturalnych lasów jedynie 0,1 pary na km^2 (Pugacewicz, 1997). Chętnie zasiedla drobne uprawy i działki, mozaikę pól, pastwisk, ogrodów oraz luźnego i rozrzedzonego osadnictwa. Ważnym i koniecznym elementem są niewielkie zadrzewienia śródpolne o optymalnym udziale wielkości kilku procent. Gatunek rozmieszczony jest mniej więcej regularnie w całej Polsce, ma status gatunku licznego czy średniolicznego, a jego największe zagęszczenia zlokalizowane są w Niecce Nidziańskiej, a najmniej licznie występuje na Ziemi Lubuskiej, na której występuje dużo lasów (Kuczyński, Chylarecki, 2012).

Areał występowania szczygła obejmuje głównie Europę centralną i zachodnią wraz z wyspami na Morzu Śródziemnym. Na zachodzie sięga po Azory i Wyspy Kanaryjskie, na północy obejmuje większą część Szkocji, ale tylko południową część Półwyspu Skandynawskiego, na wschodzie szerokim pasem przez Rosję i jej byłe południowe republiki sięga początków Amuru, a z wąskim rozgałęzieniem na

dalej na południe obejmującym znaczne części obecnego Afganistanu i Pakistanu. Południowa granica rozciąga się nieregularnie wzdłuż północnego wybrzeża Afryki, przez Turcję i dalej do obecnego Iranu. Spotkać go można także w Ameryce Północnej, Argentynie, Australii, Tasmanii i Nowej Zelandii, gdzie został introdukowany (Hudec, 1983). Przed obecnymi intensywnymi badaniami DNA rewidującymi wiele fenotypów, wyodrębniano 14 podgatunków, z których wyróżnia się szczygła zwyczajnego *Carduelis carduelis carduelis* (obejmującą formy czarnogłowe szczygła) zasiedlającego nasz kraj i resztę Europy oraz szczygła szarogłowego *Carduelis carduelis caniceps* (obejmującego formy szarogłowe) zasiedlającego tereny od Pakistanu po Tybet.

Przewiduje się nieznaczne zmiany areału występowania, głównie zwiększenie zasięgu w kierunku północnym i północno-wschodnim na skutek ocieplania się klimatu pod koniec obecnego wieku (Huntley i in., 2007). Rozmieszczenie pionowe szczygła rozciąga się od nizin do niższych partii gór – w Szwajcarii do 1000 metrów nad poziomem morza, rzadziej do 1300, chociaż w okresie polęgowym odnotowywano go także na wysokości 2400 m n.p.m. (Snow i Perrins, 1998). W Polsce pospolity jest jeszcze w górskich wsiach położonych na wysokości 500 – 700 m n.p.m.

Jeśli chodzi o przeszłość tego gatunku w naszym kraju, to najdawniejsze szczątki znane są z wykopalisk z okresu ostatnich zlodowaceń (Bocheński i in., 2012.), regularnie także jest wymieniany w poprzednich wiekach z opracowań o ptakach Polski w obecnych granicach, chociaż konfrontując jego niechęć do życia w lasach i przecież większą lesistość terenów Polski w wiekach poprzednich, raczej można przypuszczać, że wtedy nie był tak pospolity i liczny jak jest obecnie.

Gniazdujące pary zachowują wierność miejscu urodzenia i zaraz po rozpadzie stad zimowych powracają na swoje lęgowiska. W okresie lęgowym stałe i silne więzi monogamiczne łączą parę ptaków, ale pary nie tworzą ścisłych rewirów lęgowych, przeciwnie – czasem nawet blisko siebie usytuowane gniazda mogą tworzyć luźną kolonię. Gniazdo umieszczone jest z reguły przy końcu poziomej gałęzi drzewa liściastego, rzadziej iglastego, dociśnięte do bocznych gałązek, ale bardziej na wierzchu niż wpuszczone pomiędzy gałązki. Gniazdo umiejscowione jest na wysokościom od 3 do 6 metrów, a jego średnica zewnętrzna wynosi od 8,0 do 10,0 cm, wewnętrzna od 4,5 do 5,5, cm, przy wysokości około 6 cm i głębokości czary 2,5 – 3,0 cm. Zbudowane jest głównie z puchu roślinnego, wełny, mchów i porostów, w wewnętrznej warstwie przeplecionych drobnymi korzonkami, suchymi trawami

i włóknami roślinnymi, także kokonami pająków i innymi drobnymi elementami. W warstwie wewnętrznej także włosie, sierść i drobne piórka.

W zniesieniu zwykle 4 – 5 jaj. Jaja szczygła są różnobiegunowe, o średnich wymiarach 17,5 x 13,0, skrajne 16,0 – 19,0 x 12,0 – 14,5 mm. Na białym tle występuje powierzchniowe plamkowanie w kolorze ciemnoczerwonym, a głębokie różowoczerwonym. Zagęszczenie plamek jest bardzo zmienne i zdarzają się jaja bez plamek.

Początek okresu lęgowego jest rozciągnięty, bowiem pierwsze zniesienie ma miejsce zwykle od końca kwietnia do czerwca, drugie od czerwca do końca lipca. Zwykle występują 2, a rzadko 3 lęgi w roku. Wysiadywanie trwa 12 – 14 dni, zaczyna się od ostatniego jaja, a wysiadującą samicę karmi samiec. Pisklęta w gnieździe przebywają około 2 tygodnie (Gotzman i Jabłoński, 1972) i są karmione zarówno przez samca jak i samicę także kilka dni po opuszczeniu gniazda. Rodzina trzyma się razem a pod koniec lata razem z innymi rodzinami tworzą większe stada. W okresie polęgowym więzi łączące rodzinę stopniowo słabną i powoli zaczynają przeważać więzi stadne, aż do kolejnego sezonu lęgowego.

Szczygieł jest gatunkiem częściowo osiadłym. Na terenie naszego kraju zauważalny jest przelot, którego największe nasilenie przypada od połowy września do końca października, a w niektórych miejscach mogą ptaki przelatywać w dużych ilościach. W Beskidzie Śląskim odnotowano w drugiej połowie września natężenie przelotu wynoszące około 100 ptaków na godzinę obserwacji. Zimą spotykany jest w niewielkich, rzadziej większych stadach. Ptaki z naszego kraju częściowo zimują we Włoszech i w państwach po byłej Jugosławii, ale także można je spotkać w innych miejscach, często jeszcze bardziej odległych.

Pokarm szczygła jest przeważnie roślinny, stanowią go nasiona chwastów, także (szczególnie zimą) drzew, a mianowicie brzozy czy olchy. Spożywa także pokarm zwierzęcy, szczególnie w porze lęgów, a są to drobne owady – mszyce, drobne chrząszcze, błonkoskrzydłe i muchówki, niektóre zbiera wprost z kwiatów. W okresie polęgowym często żeruje na oście, łopianie i innych chwastach porastających odłogi czy tereny ruderalne. Samiec jako posiadacz nieco dłuższego (od 1 do 2 mm) dzioba może sięgać głębiej po nasiona co powoduje, że obie płcie nie muszą konkurować o pokarm.

Ratując wiele szczygłów z rąk handlarzy, Kruszewicz (2006, ss. 223-224) pisał, że od stuleci były one cenionymi ptakami klatkowymi, trzymanymi ze względu na śpiew, piękne ubarwienie i wesołe usposobienie. Krzyżowano je z kanarkami, uzyskując donośnie i wytrwale śpiewające bastardy o bardzo urozmaiconym ubarwieniu, ale z reguły z widoczną czerwoną maską i lusterkami na skrzydłach. Szczygły krzyżowano także z innymi gatunkami łuszczaków, nawet egzotycznych, uzyskując tym sposobem niezwykle ubarwione, intensywnie ubarwione i bardzo żywotne ptaki.

Dawni hodowcy ptaków wyróżniali 3 formy: „Mianowice szczygła ogrodowego, szczygła leśnego i szczygła górskiego. Najmniej ceniony jest szczygieł ogrodowy, najwyżej szczygieł górski, ponieważ jest większy, barwniejszy i ładnej śpiewa. W środku stoi forma leśna.” (Sokołowski, 1958, s.110).

Literatura:

- Bocheński Z., Bocheński Z. M., Tomek T. (2012). *A history of Polish birds*. Kraków: Polish Academy of Sciences;
- Gotzman J., Jabłoński B. (1972). *Gniazda naszych ptaków*. Warszawa: PZWS;
- Hudec K. (red.). (1983). *Fauna ČSSR. Ptači – Aves*. III/2. Praha: ČSAV;
- Huntley B., Green R., Collingham C., Willis S.G. (2007). *A climatic atlas of European breeding birds*. Barcelona: Durham University;
- Kruszewicz A. (2006). *Ptaki Polski*. I-II. Warszawa: Multico;
- Kuczyński L., Chylarecki P. (2012). *Atlas pospolitych ptaków lęgowych Polski. Rozmieszczenie, wybiórczość siedliskowa, trendy*. Warszawa: GIOŚ;
- Pugacewicz E. (1997). *Ptaki lęgowe Puszczy Białowieskiej*. Białowieża: PTOP;
- Snow D.W., Perrins C. (1998). *The Birds of the Western Palearctic*. New York: Oxford Uniwersity Press;
- Sokołowski J. (1958). *Ptaki ziem polskich*. I-II. Warszawa: PWN.

Kącik kynologiczny

Berneński pies pasterski

Pochodzenie

Dawniej berneńczykie były wiejskimi psami bez nazwy, których górale z wysoko położonych dolin kantonu berneńskiego używali do transportu mleka do wytwórni serów. Psy ciągnęły wózki załadowane bańkami z mlekiem. Zainteresował się nimi przedsiębiorca Franz Schertenleib z Burgsdorfu, wykupił ostatnie okazy w Durchbatal i w 1904 roku zorganizował ich wystawę [1] [2]. Niektóre źródła podają rok 1902.

Berneński pies pasterski prawdopodobnie pochodzi od mastifów, trzymanych przez legiony rzymskie jako psy bojowe. To z legionistami rzymskimi psy te dotarły w rejon Alp. Nazwa „berneński pies pasterski" została przyjęta oficjalnie w 1908 roku.

Charakterystyka rasy [6] [7] [3]

Psy tej rasy są niezwykle delikatne, opiekuńcze, bardzo oddane swojemu opiekunowi. Nie jest to rasa, która powinna być trzymana w ogrodzie, w kojcu, bez częstego kontaktu z właścicielami. Są to psy wrażliwe, nierzadko w okresie dorastania przejawiające nieufność wobec obcych, dlatego pozostawione same sobie mogą stać się lękliwe, a z czasem także agresywne.

Są to psy dość inteligentne, nadające się do różnego rodzaju psich sportów i szkoleń. Choć ich gabaryty nieco ujmują im zwinności i szybkości, to wśród berneńczyków zdarzały się już psy trenujące z sukcesami takie dziedziny jak Agility.

Należy jednak pamiętać, że nie są to typowe psy pracujące jak Border Collie, dlatego praca z Berneńczykiem wymaga od właściciela nieco więcej wysiłku i pomysłowości (psy tej rasy szybko nudzą się podczas typowego szkolenia).

Berneński pies pasterski z uwagi na swoje pogodne, przyjazne nastawienie oraz duże zrównoważenie, jest także z powodzeniem wykorzystywany w dogoterapii.

Nadaje się do rodzin z dziećmi, akceptuje także wszelakie inne zwierzęta. Berneńczyk może żyć także w bloku, o ile ma min. jeden długi spacer dziennie (plus oczywiście kilka krótszych), który powinien trwać 1,5- 2 h. Trzeba też będzie się przyzwyczaić do silnego gubienia włosa przez naszego pupila (nie jest to pies dla alergika).

Nie jest to pies zbyt aktywny, woli długie, spokojne spacery niż intensywny wysiłek fizyczny. Do 18 miesiąca nie powinien być forsowany skokami ani bieganiem, a szczeniak do ok. 7 miesiąca nie powinien chodzić po schodach, zwłaszcza w dół.

Opis budowy – wzorzec rasy [4]

Wrażenia ogólne: długowłosy, trójbarwny, więcej niż średniej wielkości, proporcjonalnie zbudowany.

Usposobienie i charakter: spokojny i posłuszny, lecz uważny, czujny i odważny w codziennych sytuacjach, w stosunku do zaufanych osób łagodny, pewny siebie i nie agresywny w stosunku do nieznajomych.

Głowa: mocna; mózgoczaszka widziana z profilu oraz przodu słabo wypukła, prosta kufa średniej długości.

Nos: czarny.

Fafle: nie obwisłe i przylegające, czarne.

Oczy: w kształcie migdałów, ciemnobrązowe.

Uszy: trójkątne, lekko zaokrąglone, wysoko osadzone, średniej wielkości, w stanie spoczynku płasko przylegające.

Szyja: mocna, muskularna, średniej długości.

Klatka piersiowa: sięgająca do wysokości łokcia, szeroka, o szerokim owalnym przekroju.

Grzbiet: mocny i prosty.

Zad: zaokrąglony.

Ogon: puszysty, przynajmniej do stawu skokowego, w spoczynku zwisający, zaś w ruchu sięgający wysokości grzbietu lub lekko poniżej.

Kończyny przednie: szeroko ustawione, patrząc od przodu proste i równoległe.

Łopatka: długa, mocna, ustawiona ukośnie, tworząca wraz z ramieniem kąt lekko rozwarty, przylegająca i dobrze umięśniona.

Łapy: krótkie, zwarte i owalne, palce dobrze wysklepione.

Kończyny tylne: patrząc z tyłu ustawione równolegle, nie za wąsko.

Uda: dosyć długie, patrząc z boku tworzą z podudziem wyraźny kąt, szerokie, mocne oraz dobrze kątowane.

Staw skokowy: mocny, dobrze kątowany.

Chód: przestrzenny, dynamiczny lecz równomierny we wszystkich tempach, o swobodnym wykroku przodu i wydajnej pracy tyłu; w kłusie ruch kończyny prosty i równoległy.

Szata: długa, prosta lub lekko falista.

Umaszczenie: kolorem podstawowym jest głęboka czerń z nasyconym brązem podpalanym na policzkach, nad oczami, na wszystkich łapach i klatce piersiowej; białe, symetryczne znaczenia: na głowie (biała strzałka przechodząca na pysk), oraz umiarkowanie szerokie znaczenie od szyi do klatki piersiowej. Pożądane**:** białe końcówki łap, oraz biały koniec ogona (latarenka).

Wielkość: mierzona w kłębie:

Psy: wysokość w kłębie 64 - 70 cm (wzrost idealny 66 - 68 cm).

Suki: wysokość w kłębie 58 - 66 cm (wzrost idealny 60 - 63 cm).

Uwagi dotyczące pielęgnacji

Jak każdy pies długowłosy, berneńczyk wymaga regularnego czesania 2-3 razy w tygodniu. Dużą uwagę należy zwrócić na pielęgnacje uszu, w których często rozwija się stan zapalny.

Typowymi dla berneńczyków chorobami są: dysplazja stawu łokciowego i biodrowego, nadwaga, entropium i ektropium, nowotwory, skręt żołądka i niedrożność jelit [5].

Cytowane prace

[1] Arthus-Bertrand, Y., Psy, Warszawa: Wydanictwo Wiedza i Życie, 2000.

[2] Najmanova, D., Humpal, Z., Psy rasowe, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, 1983.

[3] Ti presento… il cane. Cultura cinofila online. http://www.tipresentoilcane.com, dostęp: 06.03.15.

[4] Związek Kynologiczny w Polsce, Systematyka ras wg FCI z uwzględnieniem polskiego nazewnictwa ras, Warszawa: Związek Kynologiczny w Polsce - Zarząd Główny, 2012.

[5] http://www.chosna.pl/bernenski.html dostęp 10.03.2015

[6] http://www.szwajcary.com/portal_page.17.php dostęp 10.03.2015

[7] http://www.podajlape.pl/rasa/5/0/Bernenski-pies-pasterski.php dostęp 10. 03. 2015.

Maria Mach-Król
Fot. Bogna Kanik

Rybomania, część II.

W tej części Rybomanii, dla niewtajemniczonych czytelników zostaną opisane ryby spokojnego żeru, tzw. „białe ryby", które można było zobaczyć w akwarium w Lublinie. Z ryb tych były m.in. karpie hodowlane, amury, jazie, płocie, klenie, liny, tołpygi pstre i jesiotr. Ryby te z wyjątkiem jesiotra, należą do rodziny karpiowatych.

Amur biały (*Ctenopharyngodon idella*), jest rybą roślinożerną i ciepłolubną. W warunkach naturalnych występuje w nizinnych rzekach Chin i rzece Amur (Rosja). Do Polski został sprowadzony z europejskiej części Związku Radzieckiego w latach sześćdziesiątych XX wieku.

Został zasiedlony do zbiorników, które ulegają szybkiej eutrofizacji. Z roślin wodnych najchętniej zjada moczarkę kanadyjską, ramienice, rogatka sztywnego i wywłócznika kłosowego.

Dojrzałość płciową osiąga w różnym wieku, w zależności od temperatury wody, w której żyje. W klimacie tropikalnym dojrzewa już po kilkunastu miesiącach życia. W warunkach polskich wód, dojrzewa w wieku 6-8 lat w cieplejszych zbiornikach wodnych. Samica składa od 30-tyś. do ponad 1mln ikry. w zależności od wieku i masy ciała samicy. Jest atrakcyjną rybą dla wędkarzy ze względu na swoją waleczność przy holowaniu.

Nie ma wymiaru ochronnego.

Wędkarski rekord Polski od 1998 roku wynosi 39,20 kg przy długości 132 cm.

Jaź (*Leuciscus idus)* jest ciekawie ubarwioną rybą rzeczną. Lubi czystą i zimną wodę. Płetwy parzyste i płetwa odbytowa są koloru czerwonawego. Odżywia się drobnymi zwierzętami wodnymi i ikrą innych ryb. Tarło odbywa w kwietniu i maju na płyciznach rzecznych, gdzie samica składa od 35 do ponad 100-tyś. ikry.

Mięso ma smaczne, ale bardzo ościste. Dla celów ozdobnych została wyhodowana odmiana jazia o barwie złocistoczerwonej o nazwie złota orfa.

Podobną w ubarwieniu rybą do jazia jest kleń.

Wymiar ochronny jazia wynosi do 25 cm, a rekord Polski od 1990r wynosi 5,10kg i 78 cm długości.

Karaś pospolity (*Carassius carassius*), jest rybą, która ma silnie wygrzbiecone ciało. Boki są brunatno-złotawe z miedzianym połyskiem. Odcień ubarwienia zależy od warunków w zbiorniku wodnym, w którym ryba żyje. Ciemniejsze ubarwienie mają ryby w zbiornikach o ciemnym, mulistym dnie. Odżywia się larwami owadów, mięczaków i skorupiaków, przebywających w dnie zbiornika. Lubi wody płytkie, zamulone, silnie porośnięte roślinnością. Dojrzałość płciową osiąga w wieku 3-4 lat samice i 2-3 lat samce. Tarło trwa od maja do lipca. Samica składa ok. 200-tyś. ikry.

Karaś rośnie wolno w porównaniu do innych gatunków ryb. Mięso ma bardzo smaczne, ale rzadko można trafić na większe osobniki. W gospodarstwach karpio-

wych jest uważany za chwast rybi, ze względu na liczebność występowania i konkurencyjność pokarmową z karpiem.

Jest rybą odporną na niedobory tlenu w wodzie.

Nie ma wymiaru ochronnego, a rekord Polski od 2014 roku wynosi 4,10kg i 54 cm długości.

Karaś srebrzysty (*Carassius auratus gibelio*), wyglądem zewnętrznym przypomina karasia pospolitego. Jest nieco mniej wygrzbiecony i grubszy. I jak nazwa wskazuje, boki ciała ma koloru srebrzystoszarego z ciemniejszym grzbietem. Karaś srebrzysty żyje w tych samych biotopach wodnych, co karaś pospolity. W ubogich biotopach tworzy formy karłowate, podobnie jak karaś pospolity, które mogą przetrwać niedobory żywieniowe. Dojrzałość płciową osiąga w wieku 2-3 lat.

W polskich wodach populacje karasia srebrzystego składają się wyłącznie z samic, które składają ikrę w czasie tarła innych ryb (karp, karaś pospolity i inne), których plemniki pobudzają ikrę karasi do rozwoju. Z takiej ikry wylęgają się wyłącznie samice (zjawisko gynogenezy). Na zachodzie Europy w populacjach karasia srebrzystego występują samce i samice.

W stawach karpiowych jest traktowany jako chwast rybi, ze względu na konkurencyjność pokarmową z karpiem.

Mięso ma niezbyt smaczne, ościste i suche, dlatego nie jest brany pod uwagę jako ryba konsumpcyjna.

Brak wymiaru ochronnego, a rekord Polski od 1996 roku wynosi 3,90kg i długości 52 cm.

Karp (*Cyprinus carpio*), jest najbardziej znaną rybą słodkowodną w Polsce, ze względu na walory jego mięsa i tradycję spożywczą. W wodach Europy i Polski występują dwie formy karpia – dzika i hodowlana.

Dzika, czyli sazan to forma pełnołuska, pochodząca z Dunaju i forma hodowlana, to ryby chowane w stawach dla celów konsumpcyjnych.

Sazan ma ciało wydłużone, pokryte grubymi łuskami. Lubi wody ciepłe, wolno płynące lub stojące. Odżywia się pokarmem roślinnym i zwierzęcym, raczej dennym

(kopie w dnie). W naszych warunkach nie wyciera się w sposób naturalny. Dojrzałość płciową osiąga w wieku 3-4 lat samce, samice później, a zależy to od średniej rocznej temperatury wody, im cieplejsza tym szybciej.

Karpie hodowlane są rybami masywnymi z silnym wygrzbieceniem ciała, dobrze umięśnione.

W Europie i Polsce są hodowane od kilku stuleci. Ze względu na ułuszczenie ciała mogą być: bezłuskie (golce), lustrzenie (jeden rząd łusek), pełnołuskie i formy pośrednie. Są rozmnażane w warunkach sztucznych (w wylęgarniach) poprzez stymulację hormonalną ikrzaków i mleczaków.

Samica w zależności od wagi i wieku może złożyć od ok. 180-tyś. do 1,5-mln ikry. Cykl hodowlany karpia do celów konsumpcyjnych trwa 3 lata, to jest od wylęgu do wagi ok. 1,5-2 kg. Od drugiego roku życia (kroczek) jest karmiony ziarnem zbóż (kukurydza, pszenica) lub granulatami.

Karp rośnie szybko, ale musi być ciepłe lato i intensywne żywienie.

Karp jest rybą długowieczną, może żyć do ok. 40 lat. Dla celów wędkarskich, wody śródlądowe są zarybiane kroczkiem o wadze ok. 25 dkg z hodowli, który dobrze aklimatyzuje się w warunkach naturalnych.

Wymiar ochronny karpia wynosi do 30 cm, a rekord Polski karpia złowionego na wędkę od 2011roku wynosi 34 kg przy 110cm długości. Należy zaznaczyć, że starsze ryby są wyjątkowo ostrożne i złowienie na wędkę dużego karpia jest sztuką, a przy tym są bardzo waleczne.

Kleń (*Leuciscus cephalus*), jest rybą rzeczną o wydłużonym, grubym ciele. Grzbiet, płetwa grzbietowa i ogonowa są ciemnozielone, boki ciała jaśniejsze, natomiast płetwy parzyste i odbytowa są pomarańczowe, żółtawe lub czerwone. Pokryty jest charakterystycznymi dużymi łuskami z ciemnymi obwódkami. Jest więc to ryba ładnie ubarwiona. Lubi rzeki o szybkim nurcie i żwirowato-kamienistym dnie. Jest wszystkożerna.

Dojrzałość płciową osiąga w wieku 3-4 lat lub później. Tarło odbywa w maju lub czerwcu w dobrze nasłonecznionych partiach wody o dnie żwirowatym lub piaszczystym. Samica składa od 35-200tyś. ikry.

Z powodu niesmacznego i ościstego mięsa nie ma znaczenia gospodarczego. Kleń jest rybą bardzo odporną na zanieczyszczenia wody, które jednak powoduje zahamowanie wzrostu.

Wymiar ochronny wynosi do 25cm, a rekord Polski od 2008r wynosi 3,71kg i 63cm długości.

Lin (*Tinca tinca*), jest rybą krępą, pokrytą drobnymi, mocnymi łuskami z dużą ilością śluzu. Wszystkie płetwy lina mają zaokrąglone krawędzie płetw. Lubi płytkie zbiorniki wodne o mulistym dnie z dużą ilością roślinności. W ubarwieniu lina dominuje kolor ciemnozielony do zielonkawego z połyskiem złocistym. Płetwy są brunatno-czerwone z zielonym zabarwieniem.

Dojrzałość płciową osiąga w wieku 3-4 lat lub wcześniej. Tarło odbywa od czerwca do sierpnia przy temperaturze pow. 19^0.C. Samica składa od kilkunastu tysięcy do ponad 200-tyś. ikry.

Lin jest wszystkożerny, ale przede wszystkim ryje w mulistym dnie w poszukiwaniu pokarmu (bentosu). Należy do ryb odpornych na niekorzystne warunki środowiska (niedobory tlenu w wodzie).

Jest poszukiwaną rybą ze względu na smaczne i delikatne mięso.

Dla celów ozdobnych wyhodowano złocistą odmianę lina, u którego barwa jest cechą dziedziczną.

Wymiar ochronny wynosi do 25cm, a rekord Polski od 2004 roku wynosi 4,50kg i 65cm długości.

Płoć (*Rutilus rutilus*), jest rybą o dużej zmienności ubarwienia, nawet w obrębie tego samego zbiornika. Grzbiet bywa zielonkawo-srebrzysty, ciemnooliwkowo-zielony lub szaroniebieski. Boki ciała najczęściej są srebrzyste lub srebrzysto-niebieskie. Płetwy są czerwone, z tym, że płetwy brzuszne i odbytowa są jaskrawo-czerwone, a płetwa grzbietowa i ogonowa szare z czerwonym nalotem. Tęczówka oka jest częściowo lub całkowicie czerwona u starych ryb.

W Polsce jest rybą bardzo pospolitą, występuje w rzekach i jeziorach.

Dojrzewa płciowo między 3 a 4 rokiem życia. Tarło odbywa w kwietniu lub maju, zależnie od temperatury. Samica składa od 4 do 40-tyś. ikry. Pobiera pokarm roślinny i zwierzęcy.

W jeziorach jest pokarmem dla ryb drapieżnych, głównie szczupaków.

Mięso ma dosyć smaczne, chociaż ościste. Płoć jest często mylona z wzdręgą (krasnopióra), która ma podobne ubarwienie.

Brak wymiaru ochronnego, a rekord Polski od 1963 roku wynosi 2,20 kg i 53 cm długości.

Tołpyga pstra (*Aristichthys nobilis*), i podobna do niej tołpyga biała są rybami planktonożernymi.

Naturalnym ich siedliskiem są rzeki Chin i Rosji, głównie system wodny rzeki Amur. W warunkach naturalnych dorastają do dużych rozmiarów 35-40kg. Tołpyga pstra ma pstre ubarwienie ciała.

Do Polski została sprowadzona w połowie lat sześćdziesiątych XX wieku i dobrze się zaaklimatyzowała. W Chinach dojrzałość osiąga po 4-6 latach w zależności od temperatury wody.

Samice składają ok. 500-tyś. ikry. W Polsce są wycierane w warunkach sztucznych. Mogą być hodowane razem z karpiami w stawach. Rosną dość szybko. Są zasiedlane w zbiornikach wodnych ulegających silnej eutrofizacji. Ryby te nie są obiektami zainteresowania wędkarzy, chociaż były przypadki złowienia tych ryb na wędkę z przynętą roślinną, ale tylko dużych osobników.

Mają smaczne, tłuste mięso, praktycznie bez ości.

Rekord Polski od 2007roku wynosi 54 kg i 144 cm długości.

Jesiotr (*Acipenser sturio*), jest rybą o wydłużonym ciele, w przekroju pięciokątnym i głowie spłaszczonej grzbietowobrzusznie, zakończonej długim ryjem z czterema mięsistymi wąsami.

Ciało jesiotra nie jest pokryte łuskami, lecz szeregami dużych, wypukłych tarcz kostnych.

Jest ich pięć szeregów. Głowa jest pokryta kośćmi skórnymi.

Jesiotr jest rybą wędrowną, dwuśrodowiskową. Większą część życia spędza w morzu, przebywając w wodach przydennych strefy przybrzegowej. Tarło odbywa w rzekach wpadających do morza w strefie prądowej. W maju i czerwcu samice składają 800-tyś. do 3-mln ikry. Po wylęgu, młode jesiotry spływają do morza, gdzie żyją do dojrzałości, to jest 9-14 lat. Intensywnie żerują, czego efektem są przyrosty

po ok. 15 cm rocznie. Odżywia się bentosem /larwy owadów, małże/, a w starszym wieku również rybami. Jesiotry dorastają do dużych rozmiarów ciała, 2-4 m długości i wagi ok. 300-400 kg. Po każdym tarle wracają do morza.

Mięso jesiotra jest bardzo smaczne, a z ikry sporządza się kawior. Ze względu na te walory konsumpcyjne, jesiotr został przetrzebiony w rzekach Europy i obecnie jest całkowity zakaz jego połowów.

Jest chowany w zbiornikach przydomowych jako ryba ozdobna i ciekawostka.

Uwaga – jasne plamki na zdjęciach to odbicia lamp sufitowych w hali.

Biografia.

- Rudnicki. A. *Ryby wód polskich – atlas*, WSiP. Warszawa 1989;
- Praca zbiorowa. *Ryby słodkowodne Polski*, PWN. Warszawa 1986;
- Praca zbiorowa. *Wędkarstwo*, 100 zeszytów. Hachette Polska Sp. z o.o. Warszawa 2013
- Obserwacje własne.

Tekst i fot. Zdzisław Jakubanis

Czasopisma, biuletyny, książki…

Zdzisław Jakubanis, *Album gołębi rasowych*, Lublin 2013

W styczniu 2013 roku ukazała się książka o gołębiach rasowych w formie albumu, która wypełnia lukę na rynku w tej kategorii publikacji. "*Album Gołębi Rasowych*" autorstwa Zdzisława Jakubanisa przedstawia zdjęcia różnych ras gołębi w Polsce i w Europie, które do tej pory w większości były nieznane miłośnikom i hodowcom gołębi rasowych. Więcej informacji o książce i sposobach jej nabycia znajduje się na stronie: www.golebie.wombat.fc.pl

Kontakt z autorem: mailowy: niwela@gazeta.pl

– telefoniczny: stacjonarny: (81) 742 07 29 lub kom. 724 791 240

Manfred Uglorz, *Barwny świat gołębi rasowych*, Tom I, Jasienica 2014

Książka pt. *Barwny świat gołębi rasowych* jest zbiorem zwięzłych opisów wielu hodowanych ras gołębi rasowych. Nie należy jej traktować jako obowiązujący wzorzec, ponieważ zgodnie z wytycznymi Europejskiej Federacji Gołębi, Drobiu i Królików, wzorzec musi być napisany według ściśle ustalonych reguł i zawierać konkretne dane.

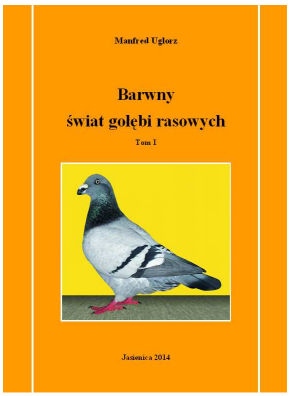

Każdy opis rasy, znajdujący się w książce, zawiera najpierw krótką informację na temat pochodzenia rasy, następnie opis budowy wzorcowego gołębia, należącego do danej rasy. Istotnym elementem opisu jest także wyliczenie odmian barwnych w rasie, krótka ich charakterystyka i opis istniejących rysunków uznanych przez wzorzec danej rasy. Opis rasy kończy się kilkoma uwagami dotyczącymi hodowli rasy. Podana została też średnica obrączki, jaka przewidziana jest dla danej rasy.

Kontakt z autorem:

e-mail: mku841@escobb.com.pl; tel. stacjonarny: 33 8 152 026; kom. 600 236 361

Informacje dotyczące sposobu nabycia książek można uzyskać pod wyżej wymienionymi telefonami.

Propozycje wzorców

Jawajski bojowiec karłowaty

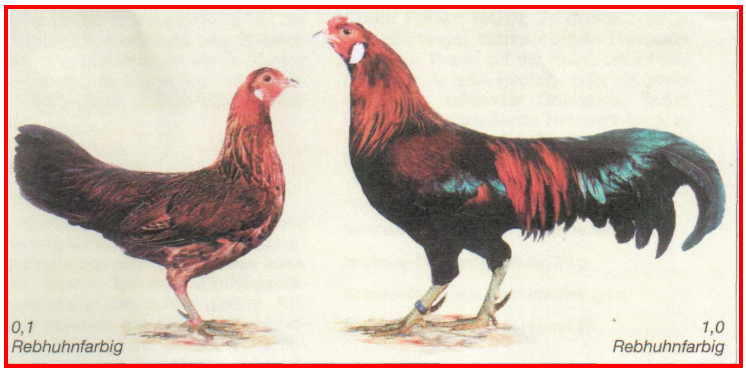

Pochodzenie

Południowo-wschodnia Azja.

Wrażenie ogólne

Karłowata rasa pięciopalczasta, o walcowatym korpusie, o dumnej postawie, nieco podniesionej postawie, bogaty w sierpówki, długi, poziomo noszony ogon.

Cechy rasowości koguta

Głowa mała, nieco zaokrąglona.

Dziób krótki i mocny, wygięty, brązowawy.

Grzebień mały, prawie mocno osadzony, groszkowy, trójrzędowy.

Oczy duże, pomarańczowoczerwone.

Policzki nie upierzone, czerwone..

Zausznice dobrze rozwinięte, żółtawo białe.

Dzwonki relatywnie krótkie.

Szyja średniej długości, grzywa bogata.

Tułów w formie podłużnego walca, lekko podniesiona postawa.

Ramiona szerokie, lekko wystające.

Pierś: średnio szeroka, niezbyt wysunięta do przodu.

Brzuch niezbyt rozwinięty.

Plecy średniej długości, proste.

Siodło mocne i średniej długości.

Skrzydła średniej długości, możliwie noszone równolegle do linii brzucha.

Ogon dość długie sterówki, z bogatymi sierpówkami, główne sierpówki mniej więcej w środku wygięte, noszony poziomo.

Uda średniej długości, mocne.

Skoki średniej długości, mocne, delikatnie łuskowane, ciemozielone, z żółtymi podeszwami.

Palce w liczbie pięciu, piąty wyraźnie rozdzielone, dłuższy niż tylny, podniesiony.

Upierzenie bogato rozwinięte, zdecydowanie przylegające, długie i elastyczne, lśniące.

Cechy rasowości kury

W budowie podobna do koguta, z wyjątkiem cech właściwych dla kury. Dzwonki ledwie rozwinięte.

Duże błędy cech rasowości

Za krótki, nieforemny korpus, za wąski w ramionach, zbyt skromne upierzenie, za głęboka lub za wysoka postawa, mocno opadający korpus, szczególnie u kury, podniesiony lub daszkowaty ogon, gruby lub za duży grzebień i dzwonki, za małe lub nierówne zausznice, niedostatecznie rozwinięte palce.

Odmiana barwna

1.1.1. kuropatwiana

Masa ciała: kogut – 1200 g, kura – 900 g.

Masa jaja: 35 g.

Barwa skorupy jaja: niebieskawo zielone.

Rozmiar obrączki: kogut – 21, kura – 13.

Tłum. z wzorca niemieckiego – Manfred Uglorz

* * *

Zachęcamy do czytania *Małej encyklopedii gołębi rasowych* (www.megr.blox.pl)